

Osallisuuskyselyn analyysi 2024

Nuorten osallisuuden kokemusten arviointi Hämeenlinnassa

Kohti uutta – hanke: Nuorten ohjauksellinen toimintamalli yhdenvertaisen osallisuuden edistämiseksi, (NUPA)

KOHTI UUTTA!

Ella Juutistenaho, korkeakouluharjoittelija
Ismo Hannula, erityissuunnittelija, Hämeenlinnan kaupunki
Anu-Rohima Mylläri, projektipäällikkö, Hämeenlinnan kaupunki

Sisällys

1	Johdanto	2
2	Aineisto	3
2.1	Aineiston kuvaus	3
2.2	Muuttujien kuvailu	6
2.2.1	Osallisuusindikaattori	6
2.2.2	Taustamuuttujat.....	7
3	Osallisuusindikaattori suhteessa taustamuuttujiin.....	10
3.1	Osallisuuden kokemus alkua- ja loppukyselyssä	10
3.2	Osallisuuden kokemukset sukupuolen ja iän mukaan.....	11
3.3	Osallisuuden kokemus äidinkielen ja synnyinmaahan mukaan.....	13
3.4	Osallisuuden kokemus muualla kuin Suomessa syntyneillä	14
	sukupuolen mukaan.....	14
3.5	Osallisuuden kokemus uskonnon mukaan	15
3.6	Osallisuuden kokemukset koulutustason ja -tilanteen mukaan	16
3.7	Osallisuusindikaattori toiminnan ja hankkeen vaikuttajaryhmään kuulumisen mukaan.....	18
4	Pohdintaa osallisuusindikaattorin tuloksista	21
4.1	Sukupuoli ja ikä	21
4.2	Äidinkieli ja synnyinmaa	22
4.3	Uskonto.....	23
4.4	Koulutustaso ja -tilanne.....	24
4.5	Nuorille suunnattu toiminta.....	25
4.6	Kyselytutkimuksen rajoitteet.....	26
4.7	Kyselyn tulosten suhteutuminen muihin selvityksiin.....	27
5	Lähteet	29

1 Johdanto

Tämä analyysi perustuu Kohti uutta -hankkeessa (Nuorten ohjauksellinen toimintamalli yhdenvertaisen osallisuuden edistämiseksi, NUPA) toteutettuun kaksiosaiseen kyselyyn, jossa kartoitettiin 18–29-vuotiaiden hämeenlinnalaisten nuorten kokemuksia osallisuudesta ja sen muutoksista. Kysely ja siihen liittyvät haastattelut antoivat tärkeää tietoa nuorten näkemyksistä ja tarpeista. Haastatteluista koostettiin myös lyhyt audio-äänite.

Kyselyn tulokset toimivat pohjana ammattilaisten yhteiskehittämisprosessille ja hankkeen toimintamallin suunnittelulle. Näin varmistettiin, että toimintamalli perustuu ajankohtaiseen ja nuorten kokemuksiin pohjautuvaan tietoon.

Kohti uutta -hankkeen tavoitteena on edistää nuorten yhteiskunnallista yhdenvertaisuutta kehittämällä palvelurakenteita, jotka huomioivat erityisen haavoittuvassa asemassa olevat nuoret. Toimintamallilla vahvistetaan nuorten osallisuutta, työelämävalmiuksia, hyvinvointia, elämänhallintaa ja turvallisuuden tunnetta.

Hankkeessa korostuu myös ammattilaisten osaamisen vahvistaminen. Osallisuuskysely toteutettiin yhteistyössä eri sektoreiden toimijoiden kanssa, jotka järjestivät kyselyn kohderyhmän nuorille.

Tässä analyysissä tarkastellaan Kohti uutta -hankkeen nuorten osallisuuden kokemuksia. Osallisuuden kokemuksia mitataan osallisuusindikaattorin avulla, ja osallisuusindikaattorin tuloksia tarkastellaan muun muassa suhteessa vastaajien äidinkieleen, syntymämaahan, uskontoon, koulutustasoon ja -tilanteeseen sekä erilaisiin palveluihin tai nuorten toimintaan osallistumiseen. Koska hankkeeseen osallistuvat nuoret ovat haavoittuvassa asemassa, on tärkeää selvittää heidän kokemuksiaan osallisuudesta erityisesti suhteessa tekijöihin, joilla on merkitystä osallisuuden kannalta, kuten koulutukseen, osallistumiseen ja vaikuttamiseen. Haavoittuvuudella ja haavoittavassa asemassa olevalla tässä tarkoitetaan nuorta, jonka elämäntilanne, tausta tai ympäristö altistaa hänet suuremmille riskeille joutua syrjäytymään, kokemaan osattomuutta tai kohtaamaan vaikeuksia elämän eri osa-alueilla, kuten koulutuksessa, työelämässä tai sosiaalisissa

suhteissa. Haavoittuvuus voi johtua useista yksilöllisistä, sosiaalisista tai rakenteellisista tekijöistä, jotka vaikuttavat nuoren hyvinvointiin ja mahdollisuuksiin.

Osallisuudella tarkoitetaan kuulumista ja kuulluksi tulemistä. Kun ihminen kokee olevansa merkityksellinen osa yhteisöä, ryhmää tai yhteiskuntaa ja hän pystyy vaikuttamaan sekä omaan elämäänsä että yhteisiin asioihin, hän kokee todennäköisesti myös osallisuutta. Olennaista on myös, että ihminen tulee kuulluksi ja arvostetuksi itsenään, ja hänellä on pääsy sekä omiin että yhteisiin voimavaroihin tai resursseihin, kuten toimeentuloon, palveluihin, toimintaan ja tietoihin. (THL 2023, 17.) Osallisuus muodostuu kolmesta eri osa-alueesta, jotka ovat osallisuus omassa elämässä, osallisuus yhteisöissä ja vaikuttamisen prosesseissa ja osallisuus yhteisestä hyvästä (THL 2023).

2 Aineisto

2.1 Aineiston kuvaus

Kohti uutta-hankkeen arvioimiseksi hankkeen kohderyhmään kuuluville nuorille on toteutettu osallisuuskysely. Kysely on tehty Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitoksen (THL) kehittämän osallisuusindikaattorin mittaamiseksi. Osallisuusindikaattori muodostuu kymmenestä väittämästä, joilla mitataan osallisuuden kokemusta. Väittämät kartoittavat vastaajan kuuluvuuden tunteita, tekemisen merkityksellisyyttä sekä toimintamahdollisuuksia ja hallittavuutta. Väitteet jakautuvat näille ulottuvuuksille, mutta kaikki väittävät kuuluvat yhteen vaikuttavaan tekijään, joka on osallisuuden kokemus. Osallisuusindikaattori on tieteellisesti validoitu, jonka vuoksi kyselyn toteuttamisessa väittämien on aina oltava oikeassa muodossaan, eikä niitä ole sallittua muokata. (THL 2024.)

Kohti uutta -hankkeen kohderyhmä koostuu syrjäytymisvaarassa olevista jälkihuollon piiriin kuuluvista, ilman huoltajaa maahan saapuneista 18–29-vuotiaista pakolaisnuorista sekä vastaavassa elämäntilanteessa olevista muista maahanmuuttajataustaisista ja kantasuomalaisista nuorista. Alaikäisinä ilman huoltajaa maahan saapuneet pakolaisnuoret eivät osallistuneet osallisuuskyselyyn, mutta heistä kuusi henkilöä haastateltiin erikseen keväällä 2024.

Haastattelut toteutti Itä-Suomen yliopistossa pro gradu -tutkielmaa tehnyt opiskelija Sanni Laitinen Yhteiskuntatieteiden laitokselta. Laitisen tutkielma "Kohti kokonaisvaltaista osallisuutta: Onnistumistarinat yksin alaikäisenä maahan saapuneiden nuorten aikuisten kertomuksissa" tehtiin osana Kohti uutta -hanketta ja se tarkastelee tekijöitä, jotka ovat vahvistaneet alaikäisenä ilman huoltajaa Suomeen saapuneiden nuorten osallisuuden kokemuksia. Tutkielmassa selvitettiin, mitkä tekijät ovat vahvistaneet näiden nuorten osallisuuden kokemuksia.

Tutkielma perustuu kuuden nuoren aikuisen haastatteluihin, jotka ovat saaneet kotoutumisen jälkihuollon tai vastaavien tukitoimien palveluita.

Keskeiset tulokset:

1. Osallisuuden kokemuksia vahvistavat tekijät:

- **Opiskelumahdollisuudet ja onnistumiset:** Suomen kielen oppiminen ja koulutukseen liittyvät onnistumiset olivat merkittäviä osallisuuden kokemuksia vahvistavia tekijöitä.
- **Työllistyminen:** Työelämään liittyvät mahdollisuudet ja onnistumiset lisäsivät nuorten kokemusta osallisuudesta.
- **Omien asioiden hoitaminen:** Onnistumiset henkilökohtaisten asioiden hoidossa ja itsenäistymisessä olivat tärkeitä.
- **Muiden auttaminen:** Mahdollisuus auttaa muita ja saada positiivista palautetta vahvisti nuorten kokemusta omasta arvostaan.

2. Merkitykselliset vuorovaikutussuhteet:

- **Perhe ja ystävät:** Läheiset suhteet perheeseen ja ystäviin olivat keskeisiä yhteenkuuluvuuden tunteen vahvistajia.
 - **Työntekijät:** Sosiaalityöntekijöiden ja ohjaajien tuki oli merkittävässä roolissa nuorten hyvinvoinnin ja osallisuuden kokemusten vahvistamisessa.
-

3. Haasteet osallisuuden kokemuksissa:

- **Yksinäisyys ja rasismi:** Yksinäisyyden kokemukset ja rasismi olivat merkittäviä osallisuuden kokemuksia heikentäviä tekijöitä.
- **Perheen jälleenyhdistäminen:** Haasteet perheen jälleenyhdistämisessä ja siihen liittyvät toimeentuloedellytykset aiheuttivat stressiä ja osattomuuden kokemuksia.

Tutkielma korostaa, että osallisuuden kokemukset rakentuvat merkityksellisyyden, minäpystyvyyden ja yhteenkuuluvuuden kokemuksista. Näiden kokemusten vahvistaminen on keskeistä nuorten hyvinvoinnin ja yhteiskuntaan integroitumisen kannalta.

Laitisen työn tulokset ovat vaikuttaneet hankkeen toimintamallin suunnittelussa ja toteutuksessa. Tuloksia hyödynnettiin erityisesti tunnistamaan, millaisia toimintoja ja rakenteita tarvitaan alaikäisinä ilman huoltajaa tulleiden nuorten osallisuuden ja hyvinvoinnin tukemiseksi.

Laitisen tutkielman tulokset, yhdessä hankkeessa tehtyjen osallisuuskyselyiden ja haastatteluiden sekä muiden Suomessa ja ulkomailla tehtyjen tutkimusten kanssa, ovat tukeneet hankkeen kokonaisuutta. Ne ovat olleet vaikuttimena ja vahvistaneet toimintamallin rakentumista nuorten tarpeista lähtien.

Hankkeessa tehtyyn osallisuuskyselyyn vastasi 47 nuorta, jotka osallistuivat Hämeenlinnassa eri tahojen järjestämiin toimintoihin, joiden tarkoituksena oli edistää osallisuutta ja vahvistaa nuorten yhteiskunnallisia ja työelämässä tarvittavia valmiuksia. Vastaajat kuuluivat myös Kohti uutta -hankkeen kohderyhmään ikänsä sekä heikommassa asemassa olevien nuorten haavoittavien tekijöiden perusteella. Nuoret vastasivat kyselyyn kevään ja kesän 2024 aikana ollessaan mukana jossain toiminnassa, jota toteutti yhteensä 10 eri tahoa Hämeenlinnassa. Aineisto on kerätty Kohti uutta -hankkeen arviointia varten selvittämään tilastollisesti, millaisia kyselyyn vastanneiden nuorten osallisuuden kokemukset ovat ja miten ne ovat mahdollisesti kehittyneet aikana, jolloin he ovat osallistuneet johonkin 10 tahon järjestämään toimintaan puolen vuoden aikana.

Aineiston pienen koon vuoksi (N=47) siitä ei voida tehdä laajempia päätelmiä nuorten osallisuudesta, vaan tulosten tarkastelu keskittyy sen sijaan tämän aineiston sisäisten tulosten

tarkasteluun eli juuri Kohti uutta -hankkeen osallisuuskyselyyn vastanneiden nuorten osallisuuden kokemusten arvioimiseen.

2.2 Muuttujien kuvailu

2.2.1 Osallisuusindikaattori

Kysely on tehty Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitoksen (THL) kehittämän osallisuusindikaattorin mittaamiseksi. Osallisuusindikaattori muodostuu kymmenestä väittämästä, joilla mitataan osallisuuden kokemusta. Väittämät kartoittavat vastaajan kuuluvuuden tunteita, tekemisen merkityksellisyyttä sekä toimintamahdollisuuksia ja hallittavuutta. Väitteet jakautuvat näille ulottuvuuksille, mutta kaikki väittämät kuuluvat yhteen vaikuttavaan tekijään, joka on osallisuuden kokemus. Osallisuusindikaattori on tieteellisesti validoitu, jonka vuoksi kyselyn toteuttamisessa väittämien on aina oltava oikeassa muodossaan, eikä niitä ole sallittua muokata. (THL 2024.)

Osallisuusindikaattorin väittämät ovat:

1. Tunnen, että päivittäiset tekemiseni ovat merkityksellisiä
2. Saan myönteistä palautetta tekemisistäni
3. Kuulun itselleni tärkeään ryhmään tai yhteisöön
4. Olen tarpeellinen muille ihmisille
5. Pystyn vaikuttamaan oman elämäni kulkuun
6. Tunnen, että elämälläni on tarkoitus
7. Pystyn tavoittelemaan minulle tärkeitä asioita
8. Saan itse apua silloin, kun sitä todella tarvitsen
9. Koen, että minuun luotetaan
10. Pystyn vaikuttamaan joihinkin elinympäristöni asioihin (THL 2024.)

Pääkysymys väitteisiin liittyen on: ”Mitä mieltä olet seuraavista väittämistä? Merkitse jokaisen väittämän kohdalla se vaihtoehto, joka kuvaa parhaiten omaa kokemustasi”. Kyselyyn vastataan viisiportaisella Likert-asteikolla, jossa vaihtoehdot ovat 1) täysin eri mieltä, 2) jokseenkin eri mieltä, 3) ei samaa eikä eri mieltä, 4) jokseenkin samaa mieltä ja 5) täysin samaa mieltä.

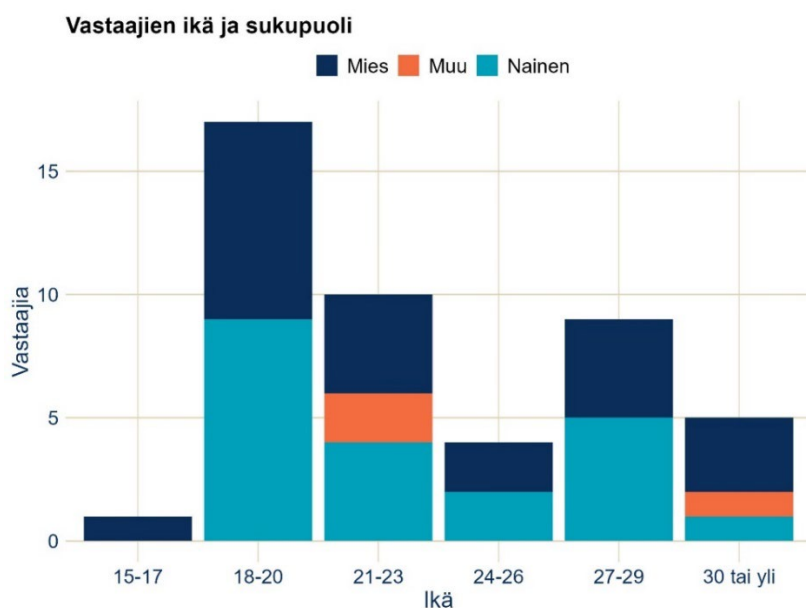
Osallisuusindikaattori lasketaan edellä mainittujen väittämien pisteistä ja summa muunnetaan sitten asteikolle 0–100. Mitä suurempi pistemäärä on, sitä vahvempi osallisuuden kokemus

vastaajalla on. Erittäin heikon osallisuuden kokemuksen rajaksi on määritelty alle 50 pistettä. (THL 2024.)

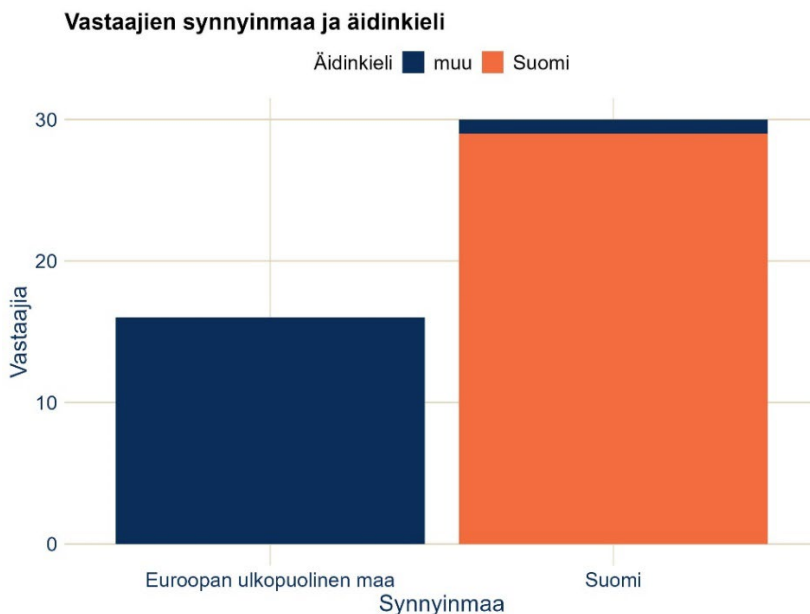
2.2.2 Taustamuuttujat

Osallisuusindikaattorin tulosta tarkastellaan tässä selvityksessä suhteessa erilaisiin selittäviin muuttujiin, kuten sukupuoli, synnyinmaa, äidinkieli, koulutustaso, koulutustilanne, osallistuminen johonkin toimintaan ja uskonnolliseen ryhmään kuuluminen.

Kohti uutta -hankkeen kohderyhmä on 18–29-vuotiaat nuoret, joka näkyy myös vastaajien ikäjakaumassa. Kuitenkin vastaajista yksi kuului 15–17-vuotiaiden ryhmään, ja osa vastaajista oli myös 30-vuotiaita tai sitä vanhempia. Suurimman ikäluokan vastaajista muodostaa 18–20-vuotiaat. Nais- ja miesvastaajia kyselyssä on saman verran, ja johonkin muuhun kuin nais- tai miessukupuoli-identiteettiin identifioituvia oli kyselyyn vastanneista kolme.

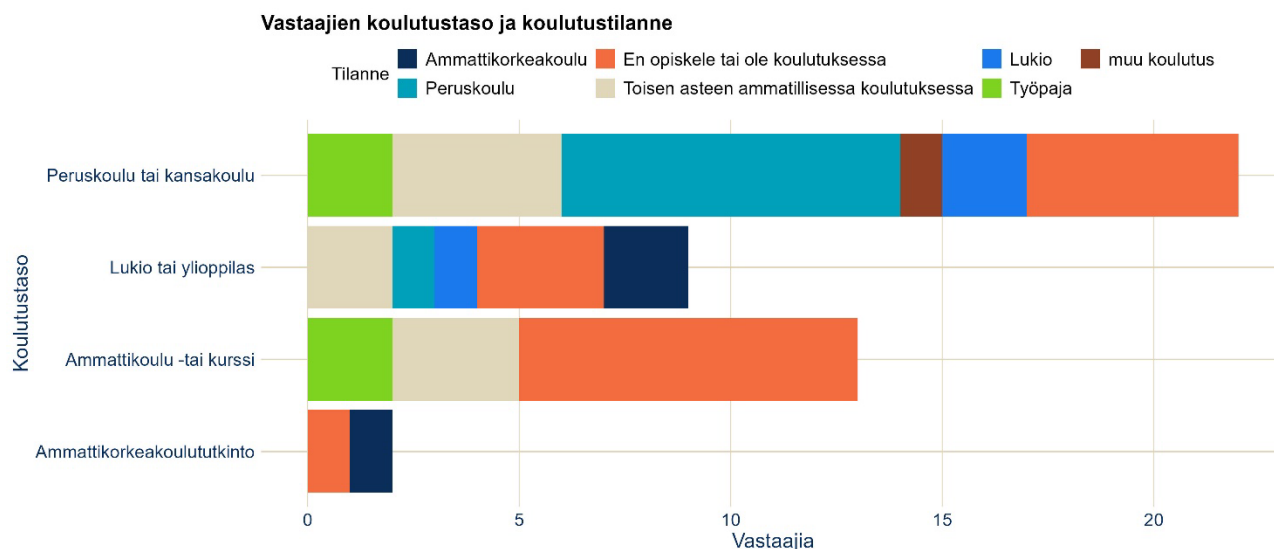
Vastanneista suurin osa on Suomessa syntyneitä sekä suomea äidinkielenään puhuvia. Kuitenkin hieman yli kolmannes vastaajista (37 %) puhuu äidinkielenään jotain muuta kieltä kuin suomea, ja vastaavasti hieman yli kolmannes (35 %) on syntynyt ulkomailla, Euroopan ulkopuolisessa maassa.

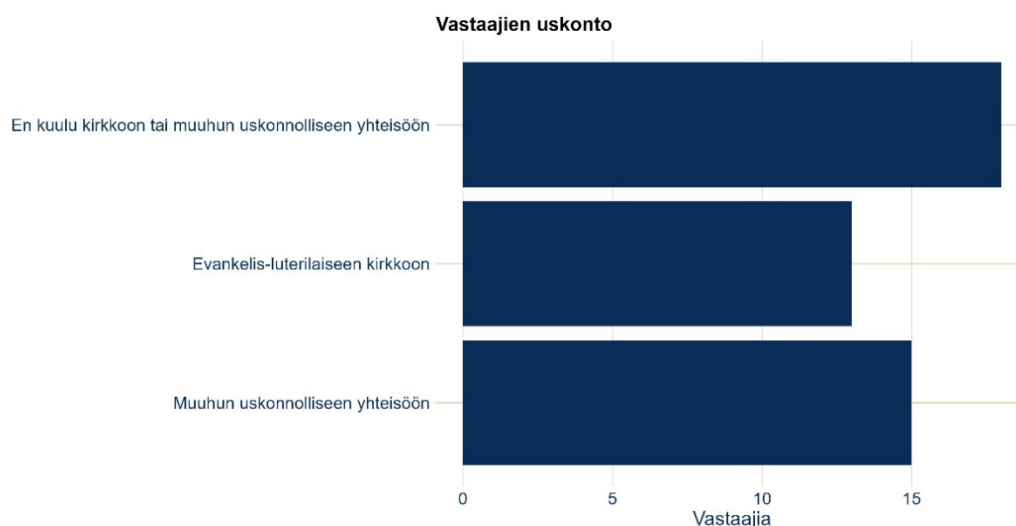
Maahan muuttaneista nuorista (n=16), yhdeksän on asunut Suomessa 1–3 vuotta, kaksi 3–5 vuotta, yksi alle vuoden, kolme yli viisi vuotta, ja yksi ei vastannut asuinaikaa kyselyssä laisinkaan. Voidaan sanoa kuitenkin, että suurin osa kyselyyn vastanneista maahan muuttaneista nuorista on asunut Suomessa melko lyhyen ajan, 62 % heistä korkeintaan kolme vuotta.

Vastaajien koulutustaustat ja kyselyyn vastaamisen hetkiset koulutustilanteet ovat vaihtelevat. Suurimman ryhmän korkeimman suoritettun koulutustason suhteen muodostaa peruskoulun tai kansakoulun käyneet nuoret, joista suurin osa on myös mukana jossain jatkokoulutuksessa. Toisen asteen opintoja – eli käynyt lukion tai ammattikoulun tai -kurssin – on vastaajista tehnyt miltei puolet (48 %). Heistä huomattava osa on kyselyyn vastaamisen ajankohtana ollut opiskelujen ja koulutuksen ulkopuolella, mutta osa on myös jonkunlaisessa koulutuksessa mukana, kuten toisen asteen ammatillisessa koulutuksessa, työpajassa tai ammattikorkeakoulussa. Ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneita on kaksi, joista toinen ei ole koulutuksessa ja toinen tekee ammattikorkeakoulututkintoa. Vastaukset ovat osittain päällekkäisiä koulutustason- ja

koulutustilanteen suhteen, joka saattaa viitata siihen, että osa vastaajista on ymmärtänyt kysymyksen ”Mikä on koulutuksesi? (valitse korkein loppuun suoritettu koulutuksesi)” väärin.

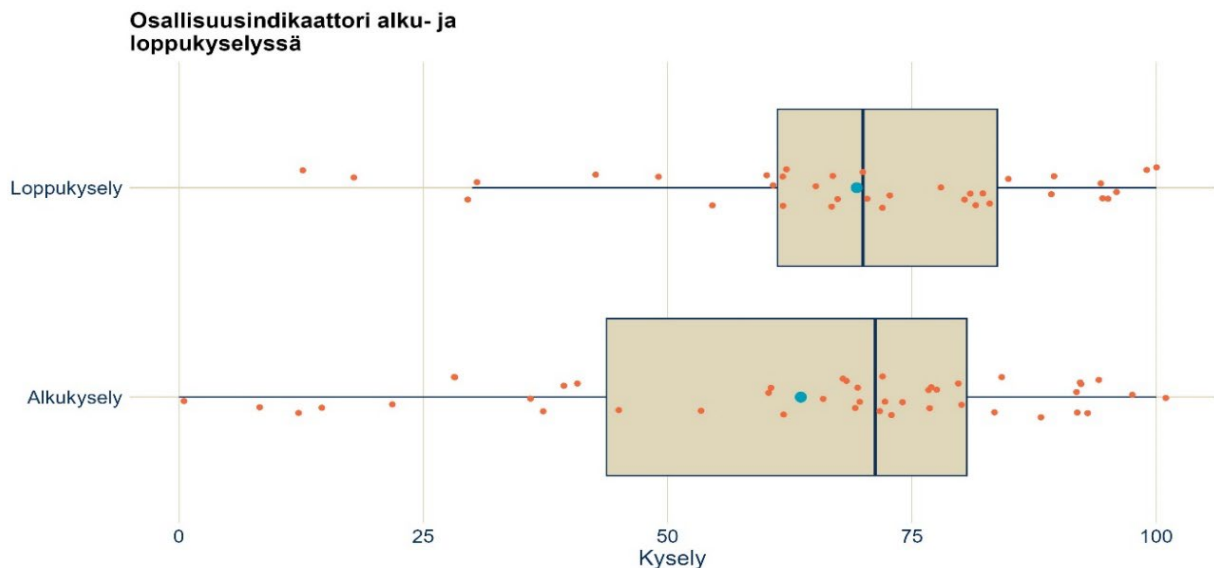
Suurin osa vastaajista kuuluu johonkin uskontokuntaan (61 %), ja suurin osa uskontokuntaan kuuluvista on valinnut kuuluvansa johonkin muuhun uskonnolliseen yhteisöön kuin evankelisluterilaiseen kirkkoon. Myös suuri osa vastaajista (39 %) ei koe kuuluvansa mihinkään uskonnolliseen yhteisöön tai kirkkoon.

3 Osallisuusindikaattori suhteessa taustamuuttujiin

3.1 Osallisuuden kokemus alku- ja loppukyselyssä

Osallisuuden kokemukset alku- ja loppukyselyssä osoittivat melko samankaltaisia tuloksia, mutta loppukyselyssä osallisuusindikaattorin pistemäärän keskiarvo oli hieman korkeampi. Lisäksi loppukyselyssä osallisuusindikaattorin pistemäärien hajonta on pienempää kuin alkukyselyssä. Loppukyselyssä osallisuusindikaattorien pistemäärää kuvaava alakvartiili sijoittui korkeampiin pistemääriin kuin alkukyselyssä. Tämän lisäksi osallisuusindikaattorista 50 pistettä alittavien osuus oli loppukyselyssä 20 % kun taas alkukyselyssä se oli noin 30 %. Toisin sanottuna osallisuuden kokemukset olivat osallisuusindikaattorien pistemäärien perusteella hieman positiivisempia loppukyselyssä kuin alkukyselyssä.

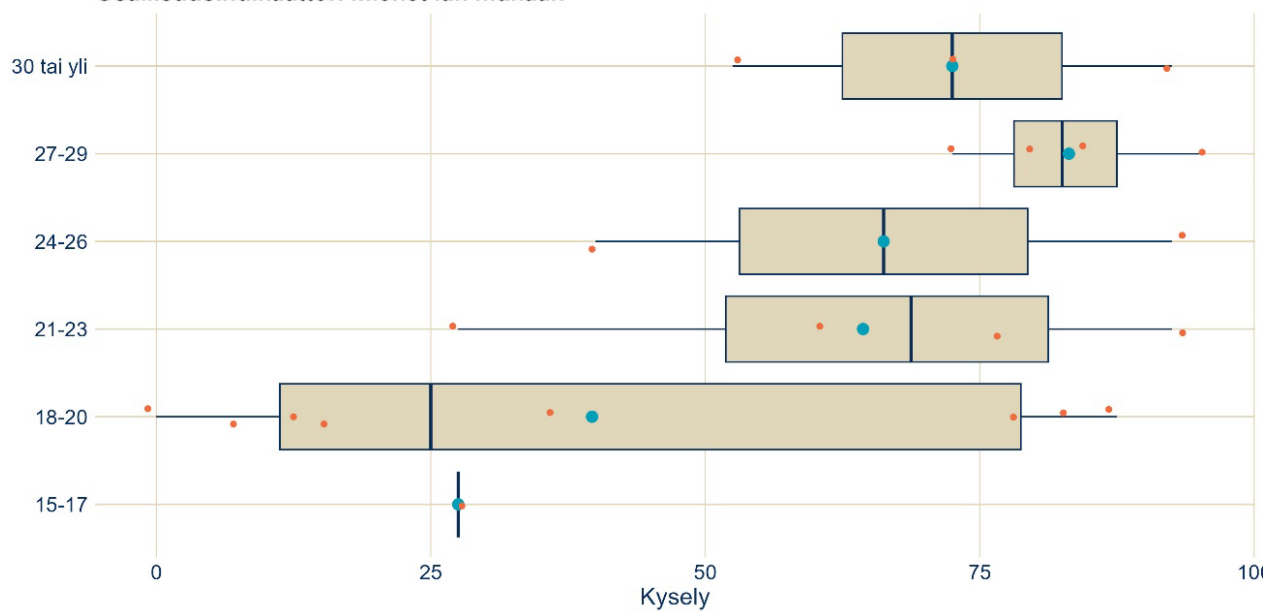

Osallisuusindikaattori alku- ja loppukyselyssä laatikko-jana-kuvaajalla. Janojen päät osoittavat minimi- ja maksimiarvot. Laatikon vasen reuna osoittaa alakvartiiliin eli 25 % pienimmistä arvoista. Laatikon sisällä oleva viiva on mediaani eli vastausten keskimmäistä arvoa, ja sen kummallekin puolelle sijoittuu 50 % vastauksista. Laatikon oikea reuna osoittaa yläkvartiiliin eli sitä ennen sijoittuu 75 % vastauksista ja sen jälkeen loput 25 %. Turkoosi piste osoittaa vastausten keskiarvon, joka tyypillisesti sijoittuu mediaaniin nähden jakauman pidemmälle puolelle.

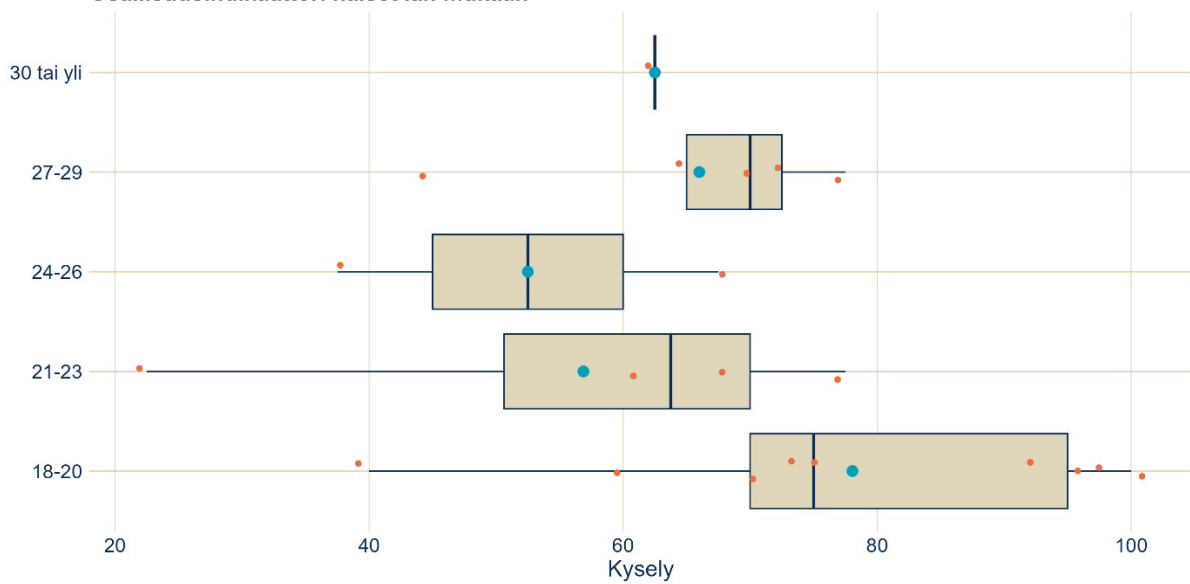
3.2 Osallisuuden kokemukset sukupuolen ja iän mukaan

Kun osallisuusindikaattoria tarkastellaan suhteessa vastaajan sukupuoleen ja ikään, huomataan selkeää vaihtelua nais- ja miesryhmän välillä. Tähän tarkasteluun ei otettu mukaan muunsukupuolisia pienen vastaajaryhmän vuoksi. Miesten osallisuuden kokemukset näyttävät kyselyn mukaan olevan keskimäärin parempia kuin naisten jokaisessa muussa ikäluokassa paitsi 18–20-vuotiaiden ryhmässä, jossa naisten osallisuusindikaattorin pistemäärien keskiarvo on 78 ja miesten vain 39. 18–20-vuotiaiden miesten ryhmässä oli myös kaikista ikäryhmistä sukupuolesta riippumatta eniten erittäin heikkoa osallisuutta kokevia (62,5 %), lukuun ottamatta miesten ryhmässä vastannutta yhtä 15-17-vuotiasta, jonka osallisuusindikaattorin pistemäärä oli vain 27,5. Naisista vain 30-vuotiaiden tai sitä vanhempien ryhmässä ei ollut erittäin heikon osallisuuden kokemuksia, mutta on huomioitava, että kyseisessä ryhmässä oli vain yksi vastaaja. Miehistä sekä 27–29-vuotiaiden että 30-vuotiaiden ja sitä vanhempien ryhmässä ei ollut erittäin heikon osallisuuden 50 pisteen raja-arvoa alittavia vastauksia.

Osallisuusindikaattori miehet iän mukaan

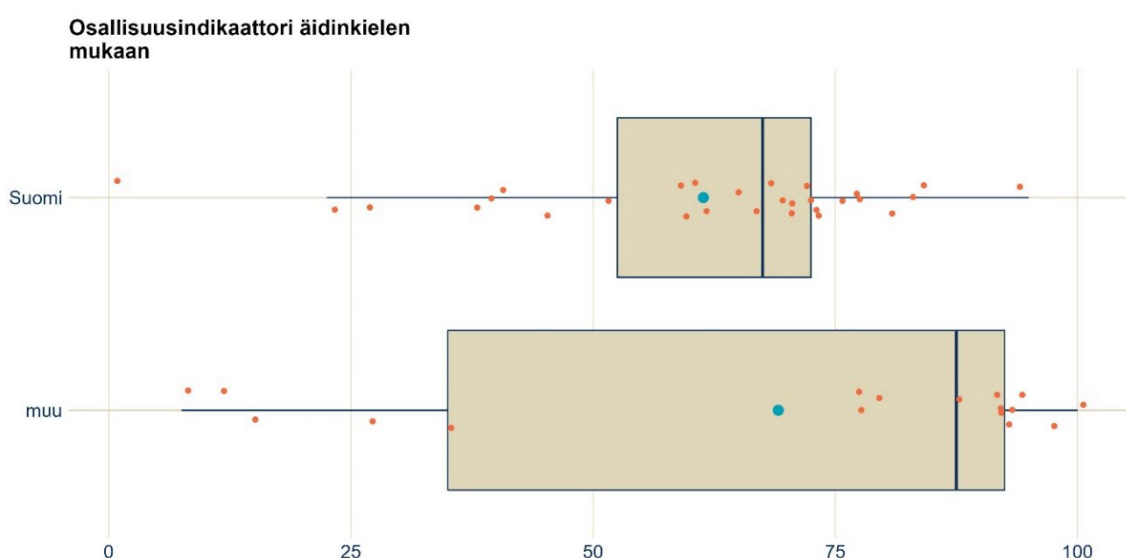
Osallisuusindikaattori naiset iän mukaan

3.3 Osallisuuden kokemus äidinkielen ja synnyinmaan mukaan

Kun osallisuusindikaattoria tarkastellaan vastaajan äidinkielen mukaan, huomataan, että muuta kuin suomea äidinkielenään puhuvien osallisuusindikaattorin pistemäärät vaihtelevat selvästi enemmän kuin suomea äidinkielenään puhuvien. Muuta kuin suomea äidinkielenään puhuvien osallisuusindikaattorin pistemäärien keskiarvo on hieman korkeampi kuin suomea puhuvien (69 vs. 61 pistettä), eli osallisuuden kokemukset olisivat osallisuusindikaattorin perusteella keskimääräisesti hieman positiivisempia muuta kuin suomea puhuvilla. Kuitenkin, kun vertaillaan ryhmiä erittäin heikon osallisuuden kokemuksen mukaan (osallisuusindikaattorin arvo on <50), ovat muuta kuin suomea äidinkielenään puhuvien erittäin heikot osallisuuden kokemukset yleisempiä kuin suomea äidinkielenään puhuvien (29 % vs. 24 %).

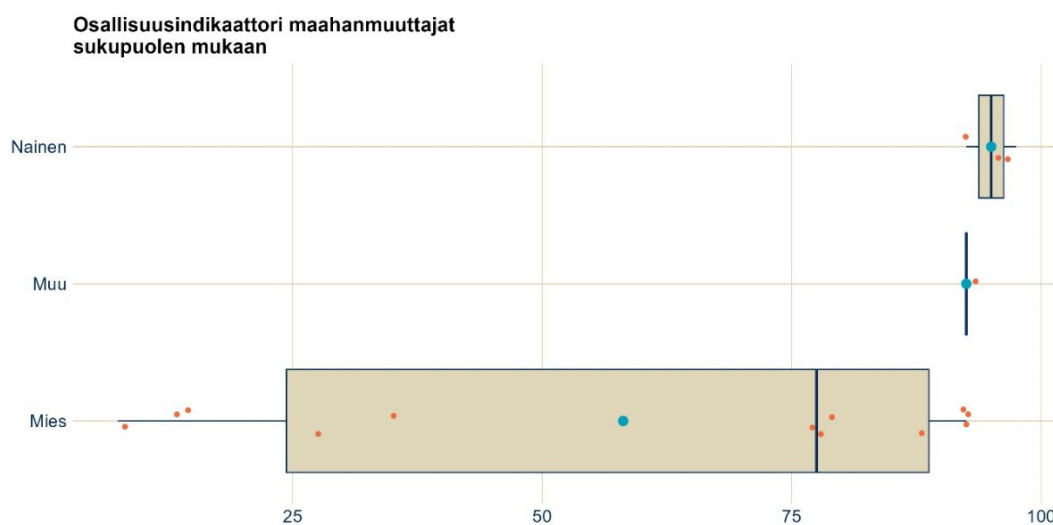
Toisaalta muuta kuin suomea äidinkielenään puhuvien ryhmässä positiiviset osallisuuden kokemukset painottuvat vahvemmin kuin suomea äidinkielenään puhuvien, sillä yli puolen muuta kuin äidinkielenään suomea puhuvien osallisuusindikaattorin pistemäärä on korkeampi kuin 75 (asteikolla 0–100) kun taas suomea äidinkielenään puhuvista tätä pistemäärää korkeammaksi sijoittuivat vain vajaa neljännes.

Osallisuuden kokemukset synnyinmaan mukaan osoittivat samansuuntaisia tuloksia. Ulkomailla syntyneiden osallisuuden kokemukset vaihtelivat huomattavasti enemmän kuin Suomessa syntyneiden, ja erittäin heikkoja osallisuuden kokemuksia oli ulkomailla syntyneistä useammalla kuin Suomessa syntyneillä (31 % vs. 23 %). Toisaalta taas hyvin positiivisia osallisuuden kokemuksia oli ulkomailla syntyneistä useammalla kuin Suomessa syntyneillä. Muuttajat synnyinmaa ja äidinkieli ovat hyvin pitkälti päällekkäisiä muuttujia, joten osallisuusindikaattorin tarkastelu näiden muuttujien suhteen osoittaa myös hyvin samanlaisia tuloksia.

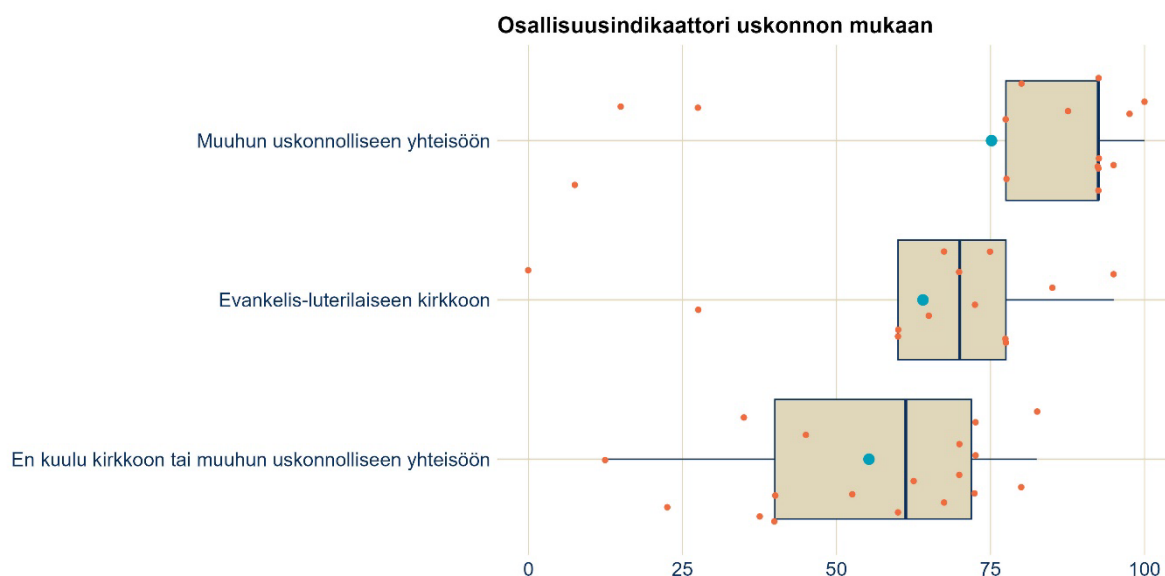
3.4 Osallisuuden kokemus muualla kuin Suomessa syntyneillä sukupuolen mukaan

Osallisuusindikaattorin tulosten tarkastelussa sukupuolittain muualla kuin Suomessa syntyneillä nousee esille sukupuolten väliset erot osallisuuden kokemuksissa. Miesten osallisuusindikaattorin pistemäärien hajonta on suuri ja keskiarvo noin 58. Myös noin 42 % miehistä on saanut osallisuusindikaattorista alle 50:n pisteen tuloksen. Naisten osallisuusindikaattorin pistemäärien keskiarvo on 95, ja kyselyyn vastanneen muunsukupuolisen pistemäärä oli 92,5. On huomioitava, että koska naisia oli vastanneista vain kolme ja muunsukupuolisia yksi, ei tuloksia voida täysin vertailla pienen vastaajaryhmän vuoksi. Kuitenkin tämän kyselyn vastaajista maahan muuttaneet naiset kokevat parempia osallisuuden kokemuksia kuin miehet, joista hyvin moni kokee myös erittäin heikkoja osallisuuden kokemuksia.

3.5 Osallisuuden kokemus uskonnon mukaan

Uskonnolliseen ryhmään kuuluminen näkyi osallisuusindikaattorin tuloksissa hieman parempina osallisuuden kokemuksina kuin uskonnolliseen yhteisöön tai kirkkoon kuulumattomuus. Etenkin muuhun kuin evankelisluterilaiseen kirkkoon mutta johonkin uskonnolliseen yhteisöön kuuluvat arvioivat osallisuuden kokemuksiaan hyvin positiivisiksi. Tässä ryhmässä osallisuusindikaattorin keskiarvo oli 75 pistettä, ja suurin osa vastaajista sai korkeita osallisuusindikaattorin pistemääriä. Kuitenkin tässä ryhmässä oli myös poikkeavia havaintoja, ja noin 20 % sai osallisuusindikaattorin pistemääräksi alle 50 pistettä. Suurinta vaihtelua on kirkkoon tai uskonnolliseen ryhmään kuulumattomilla, vaikka suurimmalla osalla tähänkin ryhmään kuuluvista osallisuuden kokemukset ovat melko vahvoja.

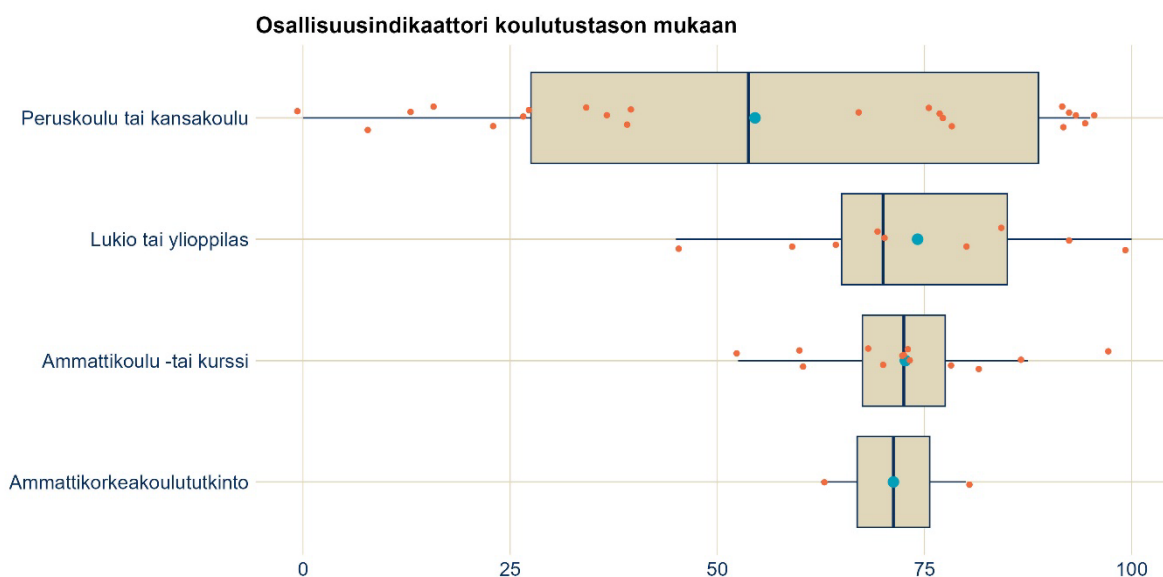
3.6 Osallisuuden kokemukset koulutustason ja -tilanteen mukaan

Vastaajien koulutustaso ja -tilanne on myös yhteydessä heidän osallisuuden kokemuksiinsa.

Osallisuuden kokemukset vaihtelivat erityisesti niiden osallistujien keskuudessa, joilla oli peruskoulu tai kansakoulu korkein suoritettu koulutus. Heistä neljänneksellä osallisuusindikaattorin arvo jäi 25:een tai sen alle. Muissa ryhmissä näin alhaisia tuloksia ei ollut.

Peruskoulun tai kansakoulun käyneiden osallisuusindikaattorin pistemäärien keskiarvo oli hyvin matala, vain noin 54 pistettä, ja puolella tähän ryhmään kuuluneista osallisuusindikaattorin pistemäärä alitti 50 pistettä. Pisteiden keskiarvo ei kuitenkaan aivan täysin kuvaa tähän ryhmään kuuluvia, sillä myös hajonta on hyvin suurta, ja osa ryhmään kuuluvista saikin hyvin korkeita pisteitä osallisuusindikaattorista. Osallisuusindikaattorin pisteiden keskiarvo sijoittui muissa ryhmässä melko samaan kohtaan, 71–74 pisteeseen.

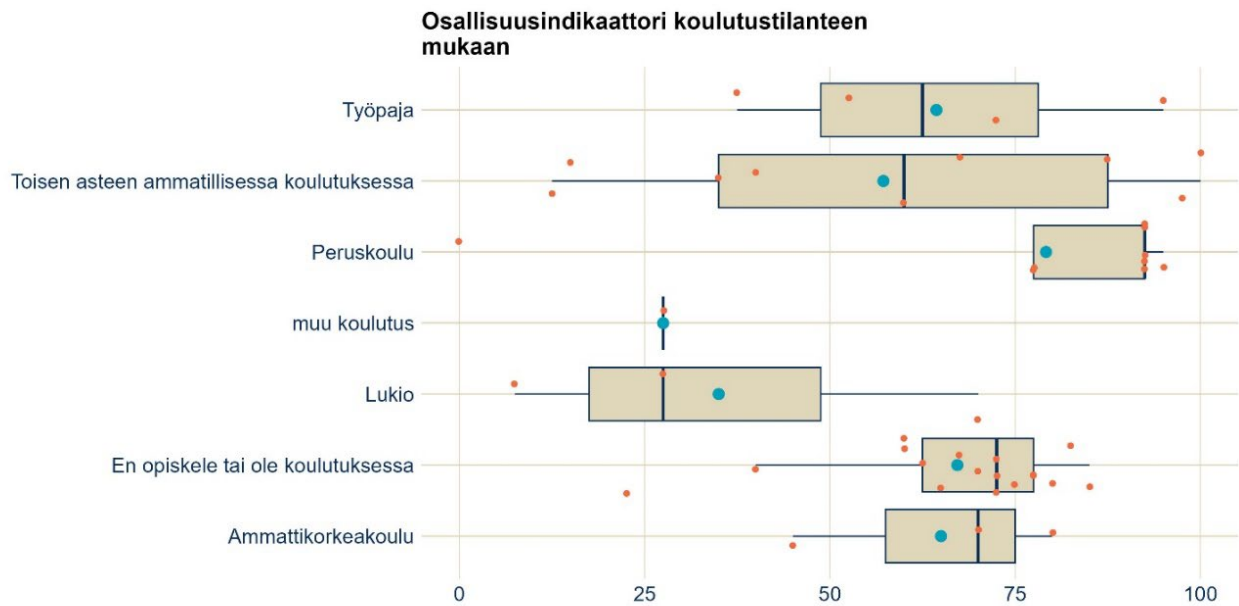
Koulutustason mukaan tarkasteltuna osallisuusindikaattorin tulokset vaihtelevat niin, että peruskoulu tai kansakoulun käyneillä osallisuuden kokemukset vaihtelevat hyvin heikoista erittäin hyviin, kun taas korkeammalle opiskelleet kokevat positiivisempia osallisuuden kokemuksia. Toisaalta lukion tai ylioppilastutkinnon ja ammattikoulun tai -kurssin suorittaneissa on myös melko heikkoa osallisuutta kokevia. Koulutustason yhteydestä osallisuuden kokemuksiin ei voida kuitenkaan tehdä suoria tulkintoja, sillä osallisuuden kokemuksia voi selittää myös muut tekijät.

Kun osallisuusindikaattoria tarkastellaan vieraskielisyyden ja koulutustason mukaan, huomataan, että lukiosta, ammattikoulusta tai -kurssista ja ammattikorkeakoulututkinnosta valmistuneet kokivat pelkästään positiivisia osallisuuden kokemuksia. Peruskoulu- tai kansakoulutason koulutuksen käyneiden osallisuuden kokemukset taas vaihtelivat voimakkaasti osan kokiessa erittäin heikkoa osallisuutta ja osan erittäin positiivista. Peruskoulu- tai kansakoulutasoisen koulutuksen käyneistä vieraskielisistä (n=12) sai alle 50 pistettä osallisuusindikaattorista 42 %.

Kun osallisuusindikaattoria tarkastellaan vastaajan vastaushetken koulutustilanteen mukaan, huomataan vaihtelua osallisuuden kokemuksissa. Kaikissa ryhmissä, paitsi peruskoulua vastaushetkellä käyneillä, on erittäin heikkoa osallisuutta kokevia. Myös lukiota käyneiden osallisuuden kokemukset ovat hyvin heikkoja, sillä kaksi kolmesta vastaajasta sai osallisuusindikaattorista reilusti alle 50 pistettä sijoittuen näin erittäin heikon osallisuuden kokemuksen ryhmään. Tämän lisäksi toisen asteen ammatillisessa koulutuksessa olevilla 44 % oli heikon osallisuuden kokemuksia. Opiskelun tai koulutuksen ulkopuolella olevista vain kaksi sijoittuu osallisuusindikaattorin tuloksissa alle 50 pisteeseen. Tämän ryhmän osallisuusindikaattorin keskiarvo on myös kaikkien muiden ryhmien keskiarvoja korkeampi, paitsi peruskoulua käyvien ryhmän. Tämä saattaa selittyä sillä, että koulutuksen ulkopuolella olevat nuoret saattavat olla työelämässä, mikä voi vahvistaa heidän osallisuuden kokemustaan tarjoamalla merkityksellisyyttä ja yhteisöllisyyttä.

Hieman yllättäen peruskoulussa olevat kokevat melkein poikkeuksetta vain positiivisia osallisuuden kokemuksia. Osallisuusindikaattorin keskiarvo tässä ryhmässä on 79 pistettä, ja vain yksi on saanut osallisuusindikaattorista erittäin heikosta osallisuudesta kertovan pistemäärän (<50 pistettä). Koulutustason mukaan tarkasteltuna osallisuusindikaattorin pistemäärät vaihtelivat huomattavasti peruskoulun tai kansakoulun käyneillä, mutta koulutustilanteen mukaan tarkasteltuna peruskoulua käyvät kokevat hyvin positiivisia osallisuuden kokemuksia yhtä poikkeavaa tulosta lukuun ottamatta.

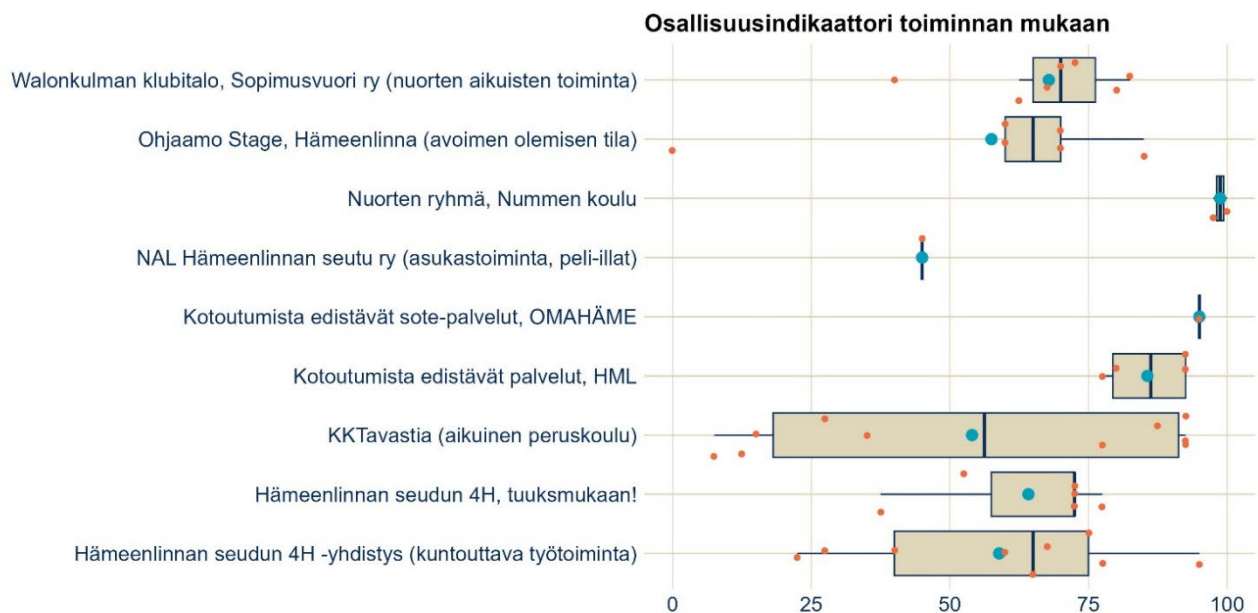
3.7 Osallisuusindikaattori toiminnan ja hankkeen vaikuttajaryhmään kuulumisen mukaan

Myös erilaisiin palveluihin tai toimintaan osallistuminen näyttäisi olevan jollain lailla yhteydessä osallisuuden kokemuksiin. Vastaajista, jotka osallistuivat Nummen koulun nuorten ryhmän toimintaan, OmaHämeen kotoutumista edistäviin sote-palveluihin tai Hämeenlinnan kaupungin kotoutumista edistäviin palveluihin, yksikään ei kokenut erittäin heikkoa osallisuutta. Walonkulman klubitalon ja Ohjaamo Stagen toimintaan osallistuneiden osallisuusindikaattorin pistemäärät olivat myös yli 50 pistettä, mutta kummassakin ryhmässä oli yksittäiset erittäin heikkoa osallisuutta ilmentävät osallisuusindikaattorin tulokset.

NAL Hämeenlinnan seutu ry:n toimintaan osallistuneiden osallisuusindikaattorin arvot sijoittuivat erittäin heikon osallisuuden luokkaan. On kuitenkin huomioitava, että vastaajia tästä toiminnasta oli vain kaksi, joten tuloksista ei voida tehdä johtopäätöksiä toiminnan vaikutuksista.

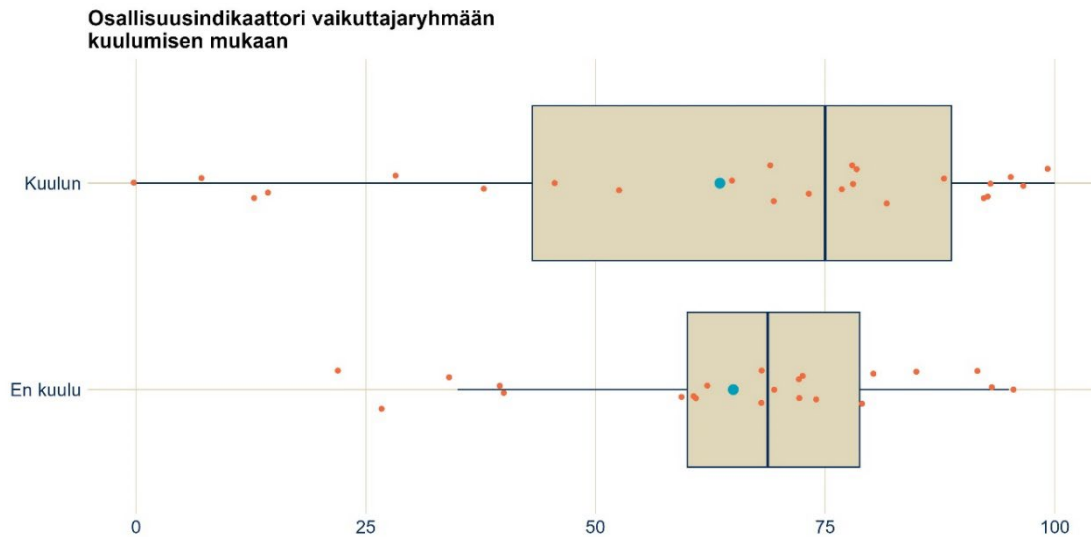
Koulutuskeskus Tavastian toimintaan osallistujien osallisuuden kokemukset vaihtelevat suuresti, puolten vastaajista kokiessa erittäin heikkoa osallisuutta ja osallisuusindikaattorin keskiarvon ollessa vain 54 pistettä. Kuitenkin tässä ryhmässä osa osallisuusindikaattorin tuloksista on myös melko korkeita.

Hämeenlinnan seudun 4H toimintaan osallistuvien nuorten osallisuuden kokemukset myös vaihtelevat kyselyn perusteella hyvistä erittäin heikkoihin. Tuuks mukaan! – hankkeen toimintaan osallistuneiden osallisuuden kokemukset ovat pääasiassa melko hyviä, mutta yksi osallistunut kokee osallisuutensa erittäin heikoksi osallisuusindikaattorin tulosten perusteella. 4H:n kuntouttavaan työtoimintaan osallistuvien osallisuusindikaattorin keskiarvo on 58 pistettä ja heistä kolme kokee erittäin heikkoa osallisuutta. Tästä huolimatta osa toimintaan osallistuvista kokee hyvinkin positiivisia osallisuuden kokemuksia.

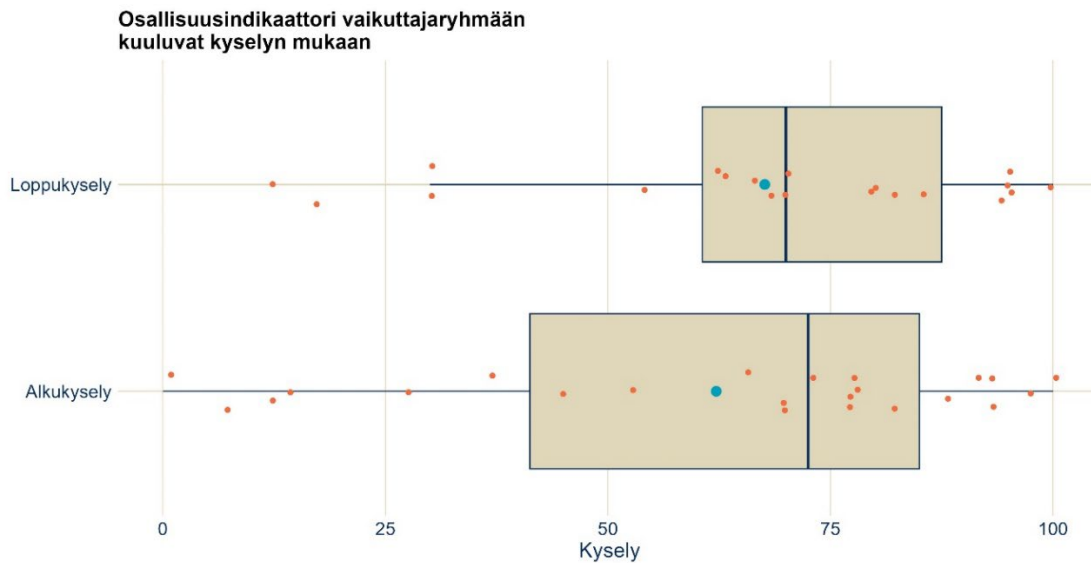

Kohti uutta -hankkeen kohderyhmään kuuluvat nuoret saivat mahdollisuuden ilmoittautua hankkeen ”Nuoren ääniksi”, jolloin he pääsivät vaikuttamaan hankkeen toteutumiseen eri tavoin. He ovat muun muassa osallistuneet tulevaisuustyöpajaan ja he ovat saaneet mahdollisuuden osallistua yhteistyökumppaneiden järjestämiin viikoittaisiin tapahtumiin. Lisäksi heille tehtiin haastatteluja osallisuudesta. Hieman yllättäen osallisuusindikaattorin pistemäärät vaihtelevat enemmän vaikuttajaryhmään kuuluvilla, ja kuvaajan alakvartiiliin kuuluu vaikuttajaryhmään kuuluvilla alhaisempia pisteitä osallisuusindikaattorista kuin vaikuttajaryhmään kuulumattomilla. Vaikuttamisryhmään kuuluvien ja kuulumattomien osallisuusindikaattorin pistemäärän keskiarvo on miltei sama. Osallisuuden kokemukset eivät siis näytä olevan vaikuttajaryhmään kuuluvilla

positiivisempia kuin niillä, jotka eivät kuulu vaikuttajaryhmään, vaan osallisuuden kokemukset pikemminkin vaihtelevat vaikuttajaryhmään kuuluvilla enemmän.

Vaikuttajaryhmään kuuluneiden osallisuuden kokemukset ovat hieman parantuneet verratessa alku- ja loppukyselyn osallisuusindikaattorin pistemäärien keskiarvoja. Alkukyselyssä vaikuttajaryhmään kuuluvien osallisuusindikaattorin keskiarvo oli noin 62 pistettä ja erittäin heikkoa osallisuutta kokeneiden osuus oli noin 30 %. Loppukyselyssä osallisuusindikaattorin keskiarvo oli noin 68 pistettä ja erittäin heikkoa osallisuutta kokevien osuus vastanneista oli 20 %. Osallisuuden kokemuksissa on siis tapahtunut osallisuusindikaattorin pistemäärien perusteella parantumista alku- ja loppukyselyn välillä.

4 Pohdintaa osallisuusindikaattorin tuloksista

Nuorten osallisuuden kokemuksissa näkyi positiivista kehitystä alku- ja loppukyselyn osallisuusindikaattorin pistemääriä tarkastellessa. Sekä koko vastaajaryhmällä että vaikuttajaryhmään kuuluvilla osallisuuden kokemukset näyttävät muuttuneen hieman positiiviseen suuntaan ja erittäin heikkojen osallisuuden kokemusten vähentyneen. Tuloksissa voi esiintyä havaittavaa muutosta, jos nuoret ovat kokeneet muutoksia jollain osallisuuden osa-alueella tai saaneet osallisuutta vahvistavia kokemuksia esimerkiksi hankkeen toiminnassa. Vaikka tulosten tulkinnassa on oltava varovainen, viittaavat positiiviset muutokset kummassakin ryhmässä siihen, että monen nuoren osallisuuden kokemus on parantunut hieman eri kyselyiden välillä.

4.1 Sukupuoli ja ikä

Osallisuusindikaattorin tulosten perusteella miehet kokevat keskimäärin positiivisempia osallisuuden kokemuksia kuin naiset. Tästä poikkeuksena on 18–20-vuotiaiden ryhmä, jossa miesten osallisuuden kokemukset ovat kyselyn perusteella huomattavasti keskiarvoltaan heikompia kuin naisten.

30-vuotiaiden tai sitä vanhempien ryhmässä sekä mies- että naisvastaajien ryhmässä erittäin heikkoja osallisuuden kokemuksia ei ole. Vaikka vastaajia on tässä ikäluokassa vain 4, voivat heikon

osallisuuden kokemusten puuttuminen viitata esimerkiksi ikävaiheeseen liittyvään elämänsiirtymien vähenemiseen.

Yleisesti ottaen nuoruuden ikävaiheeseen liittyy tyypillisesti siirtymävaiheet, kuten lapsuudenkodista poismuuttaminen, armeijan tai siviilipalveluksen aloittaminen, jatkokoulutukseen hakeminen tai koulutuksesta työelämään siirtyminen. Nämä siirtymävaiheet voivat myös aiheuttaa nuorille epävarmuutta ja stressiä tulevaisuudesta ja luoda paineita pärjäämiseen. Samalla heikko osallisuuden kokemus saattaa johtua myös siitä, että nuori ei ole kokenut tällaisia siirtymävaiheita, mikä voi lisätä yksinäisyyttä ja ulkopuolisuuden tunnetta. Siirtymävaiheiden puuttuminen voi jättää nuoren ilman mahdollisuutta kokea uudenlaisia yhteisöjä ja osallisuuden kokemuksia, jotka usein rakentuvat näiden elämänmuutosten yhteydessä. Tämän kyselyn juuri täysi-ikäistyneiden nuorten kohdalla osallisuuden kokemuksiin tulee kiinnittää huomiota ja tukea heitä mahdollisissa elämänsiirtymissä. Myös sukupuolisensitiiviseen osallisuuden tukemiseen on mahdollisesti kiinnitettävä huomiota.

4.2 Äidinkieli ja synnyinmaa

Äidinkielen ja synnyinmaan suhteen tarkasteltuna osallisuuden kokemuksista paljastui huomattavaa vaihtelua muuta kuin suomea puhuvien ja ulkomailla syntyneiden luokassa. Nämä luokat ovat lähes päällekkäisiä, sillä kaikki ulkomailla syntyneet puhuvat äidinkielenään jotain muuta kuin suomea ja Suomessa syntyneistä miltei kaikki puhuvat äidinkielenään suomea. Ulkomailla syntyneiden ja äidinkielenään muuta kuin suomea puhuvien osallisuuden kokemukset vaihtelevat siis enemmän kuin suomea puhuvien ja Suomessa syntyneiden. Tulokset olivat myös ristiriitaisia siinä mielessä, että vaikka osallisuusindikaattorin keskiarvo oli muuta kuin suomea äidinkielenään puhuvilla hieman korkeampi kuin suomea äidinkielenään puhuvilla, olivat myös erittäin heikon osallisuuden kokemukset yleisempiä tässä ryhmässä. Tämä voi osittain selittyä sillä, että osa vieraskielisistä nuorista on löytänyt oman kulttuurisen yhteisönsä, joka tarjoaa turvaa ja merkityksellisyyden tunnetta, suojaten heitä osattomuuden kokemuksilta. Toisaalta heikon osallisuuden kokemukset voivat kertoa myös siitä, että kaikilla ei ole pääsyä tällaisiin yhteisöihin tai että yhteiskunnan tarjoamat mahdollisuudet eivät tavoita heitä yhtä hyvin.

Osallisuuskyselyyn vieraskielisten osalta osallistui eniten turkinkielisiä nuoria, minkä jälkeen toiseksi suurin osallistujaryhmä oli arabiankieliset ja kolmanneksi somalinkieliset.

Suuri osallisuuden kokemusten vaihtelu ulkomailla syntyneiden ja muuta kuin äidinkielenään suomea puhuvien ryhmissä voi viitata siihen, että tällä ryhmällä saattaa olla jonkinlaisia eroja Suomessa syntyneiden ja suomea äidinkielenään puhuvien ryhmään. Nämä voivat olla esimerkiksi risteäviä haavoittuvuustekijöitä, jotka lisäävät riskiä erittäin heikkoon osallisuuden kokemukseen (Leemann, Isola & Kuusio 2022). Tällaisia haavoittuvuustekijöitä voivat olla esimerkiksi etnisyyss, sosioekonominen asema, sukupuoli, koulutustaso ja kieli, jotka ristetessään voivat tuottaa yhteisvaikutuksessa osattomuuden kokemuksia. Etenkin etnisyyteen ja kieleen liittyvät osattomuuden kokemukset liittyvät rasismiin ja mahdollisesti suomalaiseen yhteiskuntaan mukautumisen haasteisiin, jotka tulevat etenkin yhteiskunnan rakenteiden vaikeuksista vastata maahan muuttavien ihmisten tarpeisiin. Lisäksi monen nuoren vielä lyhyt asuinaika suomessa (3 vuotta tai alle) voi olla osana näitä risteäviä haavoittuvuustekijöitä, ja varsinkin siinä tilanteessa, jos nuori on tullut yksin Suomeen.

Toisaalta on myös varottava tekemästä liian suoria tulkintoja tuloksista, sillä ne voivat selittyä myös muilla tekijöillä. Esimerkiksi juuri Suomeen tulleet nuoret kokivat osallisuusindikaattorin väitteet ja niiden vastausvaihtoehdot vaikeasti ymmärrettävinä. Epäselvyys tuli ilmi muun muassa, kun tulkki varmisteli kyselyn vaihtoehtoja ja väittämiä ja totesi niiden vaikeasti ymmärrettävissä ja käännettävissä. Tämä vaikeutti kyselyyn vastaamista. Tämä voi johtua kieleen liittyvistä eroista tai esimerkiksi vastausvaihtoehtojen tai kysymysten ymmärtämisen kulttuurisidonnaisuudesta. Voi olla mahdollista, että väitteet, jotka saattavat suomalaisessa yhteiskunnassa kasvaneelle nuorelle olla ymmärrettäviä, ovatkin vasta Suomeen muuttaneelle vaikeasti hahmotettavia erilaisen sosialisaaion ja ymmärrettävänä nähdyn yhteiskuntarakenteen erojen vuoksi. On siis oltava varovaisia tarkasteltaessa tuloksia, sillä nuorten haasteet kyselyyn vastaamisessa sekä mahdolliset kulttuuriset erot tämänkaltaiseen kyselyyn vastatessa voivat vaikuttaa tuloksiin.

4.3 Uskonto

Uskonnollisten yhteisöjen mukaan tarkasteltuna yhteisöillä on selkeä rooli osallisuuden kokemusten suhteen. Uskonnollisiin yhteisöihin tai kirkkoon kuuluvien osallisuuden kokemukset olivat keskimäärin vahvempia kuin uskonnolliseen yhteisöön tai kirkkoon kuulumattomien. Erittäin heikon osallisuuden kokemukset olivat myös hieman harvinaisempia joko evankelisluterilaiseen kirkkoon tai muuhun uskonnolliseen yhteisöön kuuluvilla kuin kirkkoon kuulumattomilla. Tämä

saattaa viitata siihen, että uskonnolliset yhteisöt tai uskonnon tarjoama merkitys elämälle voi olla osallisuutta vahvistava tekijä. Itselle merkityksellisiin yhteisöihin tai ryhmiin kuuluminen on olennainen osa osallisuuden kokemusta (THL 2023). Tästä huolimatta on oltava varovainen tulkintojen tekemisessä. On vaikeaa sanoa, vaikuttaako uskonnolliseen yhteisöön kuuluminen itsessään osallisuuden kokemuksiin, vai onko taustalla muita tekijöitä, jotka selittävät osallisuuden kokemusta.

4.4 Koulutustaso ja -tilanne

Osallisuuden kokemukset vaihtelevat nuorilla koulutustason ja -tilanteen mukaan selvästi.

Peruskoulun tai kansakoulun käyneiden ryhmässä oli suurinta vaihtelua osallisuuden kokemuksissa. Tässä ryhmässä erittäin heikon osallisuuden kokemukset ovat hyvin yleisiä, sillä puolet tähän ryhmään kuuluvista sijoittui osallisuusindikaattorin pisteissä alle 50 pisteeseen. Muissa ryhmissä ei koettu erittäin heikkoa osallisuutta lukio tai ylioppilaskoulutuksen käyneiden ryhmän yhtä alle 50 pistettä saanutta vastaajaa lukuun ottamatta.

Koulutuksen on todettu olevan yhteydessä osallisuuden kokemuksiin (THL 2023). On siis mahdollista, että koulutustasoltaan peruskoulun tai kansakoulun käyneiden yleisempi heikon osallisuuden kokemus voi osittain selittyä juuri matalalla koulutustasolla. Korkeampitasoisen koulutuksen käyneiden keskimäärin hieman korkeammat osallisuuden kokemukset saattavat myös viitata koulutuksen merkitykseen osallisuuden kannalta.

Koulutustilanteen mukaan osallisuusindikaattoria tarkastellessa peruskoulua käyvien osallisuuden kokemukset ovat keskimäärin hyviä ja vain yksi kokee heikkoa osallisuutta. Lukiota käyvistä taas huomattavan suuri osa kokee heikkoa osallisuutta ja jopa tulosten keskiarvo on erittäin heikon osallisuuden raja-arvon (<50) alapuolella eli 35. Itsenäinen opiskelu korostuu erityisesti uuden lukiolain ja opetussuunnitelmien myötä, jotka painottavat oppijan omaa vastuuta opinnoistaan. Lukion itsenäisyyden aste voi tosin vaihdella lukion, opiskelijan ja opintojen painotusten mukaan. Myös toisen asteen ammatillisessa koulutuksessa suuri osa kokee heikkoa osallisuutta. Mielenkiintoista on, että opintojen ja koulutuksen ulkopuolella olevien osallisuusindikaattorin pisteiden keskiarvo on toiseksi suurin peruskoulua käyvien jälkeen ja seitsemästätoista vastaajasta vain kaksi kokee erittäin heikkoa osallisuutta. On vaikeaa päätellä, mistä nämä yllättävän hyvät osallisuusindikaattorin tulokset johtuvat. Voidaan kuitenkin pohtia, voisivatko tulokset osittain

selittyä sillä, että nämä nuoret ovat esimerkiksi mukana sellaisessa heitä tukevassa toiminnassa tai palveluissa, joissa on onnistuttu tukemaan nuorten osallisuuden kokemuksia hyvin. Lisäksi osa nuorista saattaa käydä töissä opintojen ohessa, mikä voi osaltaan vahvistaa heidän osallisuuden kokemustaan ja tunnetta merkityksellisyydestä.

Koulutustilanteen mukaan tarkasteltuna taas peruskoulua käyvät voivat kokea koulutuksen erityisen osallisuutta tukevana tekijänä. Osa nuorista on kyselyn mukaan koulutuskeskus Tavastian aikuisten maahanmuuttajien peruskouluopetuksessa. Tämä opetus on tarkoitettu nuorille, jotka tähtäävät suomalaisen peruskoulun suorittamiseen päästäkseen jatko-opintoihin tai työelämään. On mahdollista, että opintojen suorittaminen tulevaisuuden ura- tai koulutushaaveiden toteuttamiseksi voi siis olla näillä nuorilla osallisuutta edistävä tekijä.

Koulutustilanteen mukaan tarkasteltuna osallisuusindikaattori sai hyvin vaihtelevia pistemääriä miltei kaikissa ryhmissä, joten nuoret kokivat hyvin vaihtelevia osallisuuden kokemuksia koulutustilanteesta huolimatta. On varottava tekemästä suoria päätelmiä koulutuksen yhteydestä osallisuuteen, sillä etenkin koulutustilanteen suhteen tarkasteltuja osallisuuden kokemuksia on mahdollisesti selittämässä koulutuksen sijaan tai lisäksi joitakin muita tekijöitä. Kuitenkin koulutustason ja osallisuuden kokemusten tarkastelu antaa jonkinlaisia viitteitä siitä, että peruskoulua korkeamman koulutuksen käyneet kokevat hieman parempia osallisuuden kokemuksia kuin vain peruskoulun käyneet.

4.5 Nuorille suunnattu toiminta

Nuorten osallisuuden kokemukset näyttäytyivät erilaisina eri toiminnassa mukana olevien nuorten välillä. Kaikki kotoutumista edistävissä palveluissa (Hämeenlinna tai OmaHäme) olevat nuoret kokivat osallisuutensa hyväksi. Walonkulman klubitalolla sekä Ohjaamo Stagella käyvien nuorten osallisuus on kyselyn perusteella myös melko hyvää, sillä vain yksittäiset nuoret olivat arvioineet osallisuutensa erittäin heikoksi, ja muiden osallisuuden kokemukset olivat melko lähellä toisiaan.

Koulutuskeskus Tavastian aikuisten perusopetuksessa ja Hämeenlinnan seudun 4H-yhdistyksen kuntouttavassa työtoiminnassa olevien nuorten osallisuuden kokemukset vaihtelivat eniten. Tavastian aikuisten perusopetus on maahanmuuttajille suunnattua peruskouluopetusta, jonka avulla nuoret pääsevät jatko-opintoihin tai työelämään. Kuntouttava työtoiminta taas tukee nuoria

elämänhallinnan ja toimintakyvyn parantamisessa ja opinto- tai työelämäpolun löytymisessä. Nuorten oikeanlainen tukeminen tällaisessa toiminnassa on erityisen tärkeää, sillä monet toimintaan hakeutuvat nuoret ovat haavoittuvassa asemassa ja kokevat ehkä heikkoa osallisuutta. Onkin pohdittava, mistä osallisuusindikaattorin tulosten vaihtelu ja erittäin heikkojen osallisuuden kokemukset johtuvat. Tavastialla aikuisten peruskoulussa olevista 50 % kokee erittäin heikkoja osallisuuden kokemuksia ja 4H:n kuntouttavassa työtoiminnassa olevista 33 %. Vaikka vastaajamäärät ovat pieniä, herättää tämä silti kysymyksen siitä, saavatko nuoret tarpeeksi tukea toiminnassa heitä ohjaavilta ammattilaisilta vai johtuvatko heikot osallisuuden kokemukset jostain muusta tekijästä.

Suuri vaihtelu osallisuuden kokemuksissa voikin selittyä myös näihin eri ryhmiin osallistuvien nuorten elämäntilanteilla tai haavoittavilla tekijöillä, jotka vaikuttavat osallisuuden kokemuksiin. Koska esimerkiksi kuntouttavaan työtoimintaan hakeutuu nuoria, joiden osallisuuden kokemukset ovat todennäköisesti heikkoja tai joilla on haasteita työ- tai opintopolun löytämisessä, voivat kyselyssä tähän ryhmään kuuluvien osallisuuden kokemukset myös vaihdella enemmän.

4.6 Kyselytutkimuksen rajoitteet

On huomioitava, että kyselytutkimusten tuloksiin liittyy aina tietty virhemarginaali. Tässä kyselyssä virhemarginaali luultavasti johtuu esimerkiksi annetun ohjeistuksen selkeydestä, ohjeiden tulkinnasta tai vastaajien erilaisista tavoista ymmärtää kysymykset. Kuten edellä mainittiin, osalla kyselyyn vastanneista nuorista ilmeni kyselyyn vastatessaan jonkin verran haasteita osallisuusindikaattorin väitteiden hahmottamisessa. Etenkin tulkin kanssa vastanneiden nuorten kyselyyn liittyvä epäselvyys on otettava huomioon. Tilannetekijöiden tasaamiseksi on jatkossa siis kiinnitettävä huomiota nuoria ohjaavien ohjaajien koulutukseen, jossa kyselyn ohjeistamiseen kiinnitetään erityistä huomiota ja osaamiseen kyselyn väitteiden ja toteutuksen osalta.

Haavoittuvassa asemassa oleviin nuoriin suunnatun kyselyn toteuttamisessa on otettava myös huomioon nuorten mahdollinen epäluottamus heitä ympäröiviä rakenteita kohtaan. On siis myös otettava huomioon se mahdollisuus, että kyselyyn vastaamiseen on saattanut joillakin nuorilla vaikuttaa pelko sanktioista esimerkiksi heidän asemaansa tai heille tarjottavia palveluita kohtaan. Vaikka kysely on anonyymi eikä kyselyyn vastaaminen aiheuta mitään seurauksia vastanneille, on

kuitenkin mahdollista, että osa nuorista on saattanut vastata ”kohteliaasti” seurauksien tai ylipäänsä yhteiskunnan kritisoimisen pelossa.

Tähän kyselyyn liittyvien virhemarginaalia tuottavien tekijöiden vuoksi on myös huomioitava, että esimerkiksi havaitut positiiviset muutokset alku- ja loppukyselyssä täytyy ottaa vastaan varauksella. Kyselyyn vastaukseen liittyvä tilanne voi ensimmäisellä vastauskerralla vaikuttaa enemmän vastaukseen kuin toisella kerralla. Ensimmäiseen vastauskertaan mahdollisesti liittyvä ohjeistuksen ja tulkinnan epäselvyys tai erilaiset tavat ymmärtää kysymykset saattavat tasaantua toisella vastauskerralla. On siis mahdollista, että tilannetekijät vaikuttavat myös positiiviseen muutokseen. Toisaalta yksittäisten vastaajien tapa ymmärtää kysymykset eivät välttämättä muutu ensimmäisen ja toisen vastauskerran välillä. On siis mahdollista varovaisesti tulkita positiivista muutosta tapahtuneen kyselyyn vastanneiden nuorten osallisuuden kokemuksissa.

Kyselyn tulosten tulkintaan vaikuttaa myös otoksen pienestä koosta johtuvan tilastollisen testaamisen rajoitteet. Tuloksia on tarkasteltava varoen ja vältettävä tekemästä liian vahvoja johtopäätöksiä tuloksista. Tulokset eivät ole yleistettävissä väestötasolla, mutta niistä voidaan tehdä kyselyyn vastanneiden osalta päätelmiä. On huomioitava, että taustamuuttujat, joiden suhteen osallisuusindikaattoria tarkastellaan eivät välttämättä selitä osallisuusindikaattorin tuloksia. Tästä huolimatta on mahdollista tehdä jonkinlaista varovaista tulkintaa siitä, mistä tulokset voisivat kertoa.

4.7 Kyselyn tulosten suhteutuminen muihin selvityksiin

Toisissa Kohti uutta -hankkeen nuoria tarkastelevissa selvityksissä on keskitytty nuorten osallisuuden kokemusten esille tuomiseen haastattelujen ja laadullisen analyysin keinoin. Osallisuuden kokemuksia selvittävässä haastattelussa tuli ilmi useita osallisuutta tukevia ja heikentäviä tekijöitä ja tilanteita. Esimerkiksi oman elämän hallinnassa ja joukkoon kuulumisen kokemuksissa oli eri nuorten välillä hyvin vaihtelevia kokemuksia osallisuudesta. Joukkoon kuulumattomuutta kokivat haastatteluissa useammat muuta kuin suomea äidinkielenään puhuvat nuoret. Tässä kyselyssä myös erittäin heikon osallisuuden kokemukset korostuivat muuta kuin suomea äidinkielenään puhuvilla nuorilla. On siis syytä kiinnittää huomiota kuulumattomuuden tunteeseen näillä nuorilla, sillä se saattaa heikentää osallisuuden kokemuksia. Heikko osallisuus ei

kuitenkaan palaudu vain kuulumattomuuden tunteeseen, vaan taustalla on todennäköisesti myös muita osallisuutta heikentäviä tekijöitä.

Osallistuminen itselle mieluisaan tekemiseen tukee osallisuuden kokemuksia, mutta moni nuori kokee myös taloudelliseen tilanteeseen, tiedonsaamiseen, välimatkaan tai ympäristöön liittyvien tekijöiden estävän osallistumisen. Nuoret kuvailivat myös monenlaisia huolia ja parannuksen tarpeita suhteessa palveluihin ja ammattilaisiin, joissa korostuivat riittämätön tuki koulutuksen ja työnsaamisen suhteen sekä sosiaali- ja terveystalveluiden huonot resurssit ja palveluiden vaikeudet toimia nuorten hyväksi. Tässä kyselyssä näkyivät myös vaihtelevat kokemukset osallisuuden kokemusten suhteen sekä koulutustilanteen että nuorille suunnatun toiminnan mukaan, joka voi viitata siihen, että haastatteluissa esiin nousevaan tarpeeseen koulutuksessa tai palveluissa saatavalle tuelle tulisi kiinnittää huomiota.

Pieniin onnistumistarinoihin keskittyvässä selvityksessä taas tuli esiin nuorten osallisuutta tukevia tekijöitä. Merkityksellisyys toiminnassa, yhteenkuuluvuus ja pystyvyyden kokemukset tukevat osallisuuden kokemusten muodostumista ja lisääntymistä. Nuorten kohtaaminen, heidän itseluottamuksensa ja tulevaisuudenuskonsa kasvattaminen sekä uteliaisuuden ja kiinnostuksen herättäminen vaikuttamista ja yhteistä hyvää tuottavaa toimintaa kohtaan ovat nuoria ohjaaville ammattilaisille tärkeitä tavoitteita osallisuutta edistävässä työssä (ks. esim. Rauas 2020; Mattila 2010). On tärkeää ottaa huomioon myös jokaisen nuoren yksilölliset tuen tarpeet, sillä yhdenvertainen osallisuuden edistäminen palvelee nuorten tarpeita paremmin kuin jokaisen nuoren samanlainen kohtaaminen. Pienissä onnistumistarinoissa osallisuutta tukevinä tekijöinä korostui juuri nuorten yksilöllinen kohtaaminen ja heidän omien vahvuuksiensa tunnistaminen ammattilaisten toimesta.

5 Lähteet

Kivijärvi, Antti & Kauppinen & Kiilakoski. Nuorisotutkimusseura. (2023). Poikkeusoloista uuden kynnykselle: Kunnallinen nuorisotyö Suomessa 2023. Nuorten osallisuuden edistäminen. Edition.

<https://edition.fi/nuorisotutkimusseura/catalog/view/967/951/3478-1>

Koordinaatti. (2023). Nuorten osallisuuden edistäminen syksy 2023. Nuoret ja osallisuus.

[https://nuoretjaosallisuus.fi/wp-content/uploads/2023/11/Koordinaatti_Nuorten-osallisuuden-edista%CC%88minen syksy 2023 sa.pdf](https://nuoretjaosallisuus.fi/wp-content/uploads/2023/11/Koordinaatti_Nuorten-osallisuuden-edista%CC%88minen_syksy_2023_sa.pdf)

Laitinen, Sanni. (2025). *Edellytykset kasvuun, oppimiseen ja osallisuuteen kaikille*. Itä-Suomen yliopisto. [https://erepo.uef.fi/server/api/core/bitstreams/23442e36-3be3-42db-83ce-](https://erepo.uef.fi/server/api/core/bitstreams/23442e36-3be3-42db-83ce-bb476ff4a9c2/content)

[bb476ff4a9c2/content](https://erepo.uef.fi/server/api/core/bitstreams/23442e36-3be3-42db-83ce-bb476ff4a9c2/content)

Leeman, Lars & Isola, Anna-Maria & Kuusio, Hannamaria. (2022). MoniSuomi 2022 ilmiöraportti. Osallisuus. THL. Viitattu 25.11.2024.

Mattila, Kati-Pupita. (2010). Asiakkaana ihminen: työnä huolenpito ja auttaminen. Jyväskylä: PS-kustannus.

Nuorisobarometri. (2023). Nuorisobarometri 2023. Tietoanuorista. https://tietoanuorista.fi/wp-content/uploads/2024/09/nuorisobarometri-2023_uusin.pdf

Puheenvuoro. (2017). Puheenvuoro 11: Nuorten osallisuus ja yhteiskunnallinen vaikuttaminen.

Theseus. https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/133266/Puheenvuoro_11_978-952-493-298-1.pdf

Rauas, Minna. (2020). Pieniä tekoja, suuria asioita. Nuorisotyön eettinen näkökulma. 2. uusittu painos. Humanistinen ammattikorkeakoulu julkaisuja, 99.

THL. (2021). *Edellytykset kasvuun, oppimiseen ja osallisuuteen kaikille*. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. [https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/146717/URN ISBN 978-952-408-088-0.pdf?sequence=1&isAllowed=y](https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/146717/URN_ISBN_978-952-408-088-0.pdf?sequence=1&isAllowed=y)

THL. (2023). Osallisuuden edistäjän opas.

THL. (2024). Osallisuusindikaattori mittaa osallisuuden kokemusta. THL. Viitattu 25.10.2024.

Valtioneuvosto. (2019). Edellytykset kasvuun, oppimiseen ja osallisuuteen kaikille.

Valtioneuvoston julkaisuarkisto.

https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/161440/VN_2019_7_Edellytykset_kasvuun_oppimiseen_ja_osallisuuteen_kaikille.pdf?sequence=4&isAllowed=y
